

Oila muqaddas - Vatan yagona!

OILA TUSHUNCHASI VA TURLARI

Oila bu ...

qon-qarindoshlik, qarindoshchilik (nikoh orqali) yoki birga istiqomat qilish orqali bog'langan odamlardan iborat ijtimoiy guruhdir. Ko'p jamiyatlarda oila bolalar ijtimoiylashuvi uchun asosiy institut vazifasini o'taydi

Ilmiy izlanishlarga ko'ra oilalar uch turga:

Antropologlar oilalarni **matrilokal** (ona va uning bolalari), **er-xotin** (bolalari bo'lsa, nuklear oila deyiladi) va **qon-qarindosh** (nuklear oila va qaynata-qaynona birga yashovchi) tiplarga ajratishadi.

Oilaviy turiga ko'ra:

- yadro oilasi - farzandlar bilan bitta nikohni o'z ichiga oladi.
- murakkab oila - er-xotin, farzandlar va qarindoshlar - buvilar, bobolar, opa-singillar, opa-singillar va boshqalar. Bunday oila uy xo'jaligi boshqaruvini soddalashtirish uchun bir joyga to'plangan bir nechta turmush qurgan juftliklar bo'lishi mumkin.
- to'liq bo'lmagan oila - bolalarsiz va faqat bitta ota-onadan yoki farzandsiz turmush o'rtoqlardan iborat.

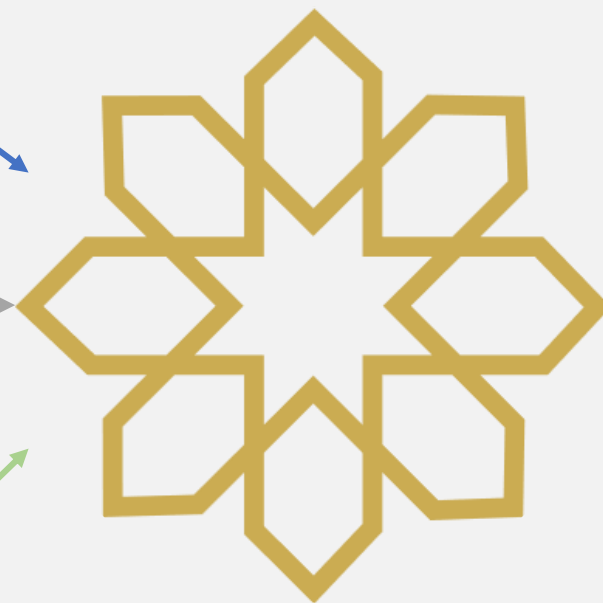

Nikohning diniy-madaniy jihatlari

- ✓ O'zbek jamiyati nikohga oid diniy va madaniy an'analarga katta e'tibor qaratadi.
- ✓ Nikoh o'zbek madaniy an'analari, diniy odatlarning saqlanishida muhim o'rin tutadi.
- ✓ Nikoh meros va madaniy an'analarni saqlashga hissa qo'shadigan muqaddas shartnoma sifatida o'rnatiladi.

Nikoh - bu oila qurish Alloh taoloning insoniyat orasida joriy qilingan muqaddas qonunlaridan biri bo'lib, nasl-nasabning davomiyligi, insonlar orasida qarindosh-urug'chilik, mehr-oqibatni mukammal bo'lishi kabi insoniyat uchun manfaatli maqsadlarga xizmat qiladi.

Nikoh (arab. نكاح ; talaffuzi: nikah; tarjimasi: „jinsiy a'loqa— ikki jins vakillarining o'zaro roziligi asosida tuzilgan ittifoq. Nikoh oilaning vujudga kelishida birdan-bir asos bo'lgani bois u faqat axloq normalari bilan emas, balki maxsus qonun hujjatlari bilan tartibga solinadi.

O'zbekistondagi nikohlar va ajralishlar statistikasi

(2023-yil yanvar-dekabr)

Nikohlar soni

283,8 mingta

Nikohdan
ajralishlar soni

49,2 mingta

Aholi soni

Ayollar soni

Erkaklar soni

36,8 million kishi

18,3 million kishi

18,5 million kishi

(2024-yil 1-yanvar)

Siz sobiq oilangizga qaytishni xohlaysizmi?" degan so'rovda qatnashgan

✓ **erkaklarning 19,5 foizi,**

✓ **ayollarning esa 8,51 foizi**

ijobiy javob bergan.

Nikohdan ajrashish jarayonining oqibatlari

Ajrashishning
barcha oqibatlarini
shartli ravishda
uch guruhga
bo'lish mumkin:

Ajrashuvchilarning
o'zlari uchun oqibatlari

ajrashgan juftliklarning psixologik
va emotsional salohiyatiga jiddiy
ta'sir ko'rsatadi;

Bolalar uchun
oqibatlari

ma'naviy, hissiy va moddiy ahvoliga
jiddiy ta'sir qiladi, manipulyatsiya
qilish, asabi va psixologiyasiga
shikast yetkazadi;

Jamiyat uchun
oqibatlari

ajrimlar sonining ko'payishi
ijtimoiy jarayonlarga,
mamlakatdagi demografik
vaziyatga ta'sir ko'rsatadi.

Amerika olimlari tadqiqotiga ko'ra, ajrashganlar turli avtohalokatlarga uch baravar ko'proq duch kelishadi; ular alkogolizm va turli kasalliklarga ko'proq moyil bo'ladi, shuningdek, o'lim darajasi, o'z joniga qasd qilishlar soni ularda turmush qurganlarga qaraganda ancha yuqori ekani aniqlangan.

Taklif va tavsiyalar

- Inqirozga uchrayotgan oilalarga psixologik yordam ko'rsatish va maslahat berish;

- Oilaviy hayotga tayyorgarlik ko'rish va oila psixologiyasi bo'yicha ta'lim dasturlarini joriy etish;

- Oilalarni davlat tomonidan qo'llab-quvvatlash, barqaror va sog'lom oilaviy munosabatlarni rag'batlantirish.

Aksariyat erkaklar ayollarga qaraganda ijtimoiy va psixologik jihatdan ko'proq izolyatsiya qilingan va himoyasizdir, chunki ularning do'stlari kamroq. Ayol erining xohishiga qarshi nikohni buzsa, unda ba'zi erkaklar umidsizlikka tushishadi.

Erkak, qoida tariqasida, ajralishga e'tiroz bildiradi, chunki bolalar sud qaroriga muvofiq onasi bilan qoldiriladi. erkak o'zini otadek his qilishda davom etadi, lekin jamiyatda har doim ham uni tushunadigan insonni topa olmaydi. hozirda erkaklarning atigi 20 foizi ajrashgandan keyin farzandlari bilan aloqani to'xtatgan bo'lsa, 10 yil oldin bu ko'rsatkich 40 foizni tashkil etgan.

Vatanparvarlar ko'payar
ekan har bir oila tinch
bo'ladi

Konfutsiy

Ajdodlardan qolgan Yurt

Tarixga nazar tashlar ekanmiz, har bir xalq o'z yurti uchun jonini berganini, ya'ni shahid bo'lganini va o'z yurti erki uchun jonini xavfga qo'yganini ko'rishimiz mumkin. Bunga misol qilib, Jadid bobolarimizni ularning yurtini mustaqil qilish uchun qilgan harakatlari, qo'zg'olonlarini ko'rsatish mumkin.

Vatan nima?

VATANPARVARLIKCHI?

NIMA UCHUN MUHIM?

Vatanparvarlik o'rniga vatansizlikni targ'ib etish, "globallashuv degani sening dunyo fuqarosiga aylanishing", deb talqin qilish, milliy tarixni eskilik sarqiti sifatida tan olish kabi **o'ta mantiqsiz g'oyalar ko'payib bormoqda**. Ushbu holat, o'z navbatida, **vatanfurushlikni yuzaga keltirmoqda**.

Insoniyatning ongli hayoti davomida qariyb **14,5 mingta katta-kichik urush bo'lgan**. Bu urushlar tufayli millionlab odam, tinch aholi qurbon berildi. Mamlakatlar iqtisodiyoti izdan chiqdi. Uzoq yillar davomida shakllangan **milliy madaniy meros yo'q qilindi**. Taraqqiyot ortga surib tashlandi.

QANDAY HOLAT?

PARADOKS HOLAT:

Insoniyat tafakkur tarzi boyib borgani sari urushlar, vayronagarchiliklar to'xtash o'rniga yangi sifatlar bilan "boyimoqda". Qurol-yarog'larning eng zamonaviy turlarini ishlab chiqish, odamlarni ommaviy qirishga yo'naltirilgan, avvallari hatto tasavvur ham qilib bo'lmagan **"aqlii" raketalar, o'q-dorilar ishlab chiqarish "musobaqasi" kuchaymoqda.**

E'TIBOR

Biz bugun dunyoda yuz berayotgan g'oyaviy-mafkuraviy sohadagi raqobatga tayyormizmi? Biz uchun bu yorug' dunyoda "o'zbek", "O'zbekiston" degan nomlar yashab qolishni belgilab beradigan, kelajakdagi taqdirimiz bilan uyg'un masala ekaniga yana bir bor e'tibor qaratdi.

Hushyorlik va ogohlik davr talabi

Kim do'st, kim dushmanligini aniqlash tobora qiyinlashib boryapti. O'zini yaqin tutib, bir qo'l bilan "mehribonlik" qilishga va'da berib, boshqa qo'l bilan turli vositalar ila asl maqsad-muddaolarini yashirgan holda **zimdan ish ko'rayotgan davlatlar, xalqaro tashkilotlar, siyosatdonlarni** anglash qiyin bo'lmoqda. Bunga ommaviy axborot vositalari, turli ijtimoiy tarmoqlarda ba'zan yaltiroq qog'ozga o'rab, ba'zan **ochiqchasiga** o'z niyatlarini bayon etayotganlarning chiqishi misolida **guvoh bo'lyapmiz.**

VATAN TAQDIRI

mamlakatimiz yangi taraqqiyot davriga qadam qo'ygan bugungi kunda xalqimiz, ayniqsa, farzandlarimiz ongida Vatanga muhabbat, yurtimiz kelajagiga daxldorlik, tinch, erkin va farovon hayot qadriga yetish tuyg'usini **kuchaytirish lozim.**

Vatanni sevish hissi biz uchun eng tabarruk tuyg'udir. **Ota-bobolarimiz, ajdodlarimiz ming yillar davomida yashab kelgan ushbu makon, ro'yi zamin har doim go'zal tabiati, moddiy-ma'naviy boyliklari, mehnatkash xalqi bilan butun dunyoni o'ziga rom etib kelgan.** Shuning uchun bu zaminga egalik qilish barcha yaqin va uzoq "qo'shnilarimiz"ning orzusi bo'lgan. Buning oqibatida biz milliy davlatchilik tariximizning qariyb uchdan bir qismini mustamlakachilikda o'tkazishga majbur bo'ldik.

Endi bas. Bu ko'hna tariximizda hassamizni ko'p bora yo'qotdik. Buning natijasida **ota-bobolarimiz, buyuk mutafakkir-allomalarimiz yaratgan tamaddunlarni, milliy madaniy merosni qo'ldan boy berdik.** Bugun ko'hna tariximizni chuqur, teran, xolis o'rganish payti keldi. Hozir uning shonli, muvaffaqiyatlar bilan bezangan, ayni paytda uzoq vaqtlar boy berilgan **moddiy-ma'naviy boyliklarimiz, amalga oshmay qolgan kashfiyotlarimiz, qo'ldan chiqargan imkoniyatlarimiz haqida ochiq gapiradigan, ularning o'rnini to'ldiradigan davr.**

BEFARQ KISHILAR KIM?

Oldimizda Vatan taqdiri turibdi. Ba'zilar "Bugun bizga kim ham hujum qilardi, tahdid qani?" deyishi mumkin. Bu savolni berganlarni aslida yo uzoq **tariximizni bilmaydiganlar**, yo bilib turib undan **xulosa chiqara olmaydiganlar** yoxud Vatan taqdiriga **befarq kishilar**, deyish mumkin.

QANDAY TUYG'U?

Vatanparvarlik – buyuk tuyg'u. Vatan jonsiz, ruhsiz buyum emas. Biz bor ekanmiz, har birimizning qonimizda, jonimizda, ruhiyatimizda vatanparvarlik degan vijdon suvi oqadi. **Vatanni unutgan har bir inson** o'rmonda yoki sahrocho'llarda adashgan, shamchirog'ini yo'qotgan kishi kabi bir umr mehrga, muhabbatga zor, o'zi mansub xalqqa muhtoj bo'lib yashaydi. U jismoniy jihatdan tirik, ammo **ma'nan o'lik – bir umr afsus-nadomat chekadi.**

VATANGA XIYONAT NIMA?

Biz “Vatanni sevish kerak”, degan iborani ko’p ishlatamiz. Bu yaxshi gap. Ammo “bu yaxshi gap” hamma narsani ham anglatmaydi. Vatanni sevish faqat so’zda bo’lganda edi... Vatanni sevish tuyg’usi bu ibora e’tiqodga aylanishi bilan bezalishi kerak. **Vatanni sevaman, deb unga xiyonat qilayotganlar kammi?** O’z xizmat lavozimida belgilangan vazifalarni sidqidildan bajarmaslik ham, **taraqqiyotimizga to’siq bo’layotgan** xato, kamchiliklarni ko’ra turib, ko’z yumish ham, millat va mamlakat qiyin ahvolda qolganda fuqarolik mas’uliyatini atayin unutgan ham, davlat va jamiyat qabul qilgan turli me’yoriy hujjatlarning qabul qilinishida faol ishtirok etib, biroq uning ijrosida **“chetga chiqib turish”** ham aslida **Vatanga xiyonat emasmi?**

“Qayerda yashash qulay bo’lsa, o’sha joy men uchun Vatan!” tushunchasini hayotiy tamoyiliga aylantirib olganlar-chi? Bu misollarning barchasi bizni o’ylantirishi, do’ppini yonga qo’yib, xulosa chiqarishga undashi kerak

Xulosa chiqarish uchun ham uzoqqa borishning keragi yo’q. Ko’hna tariximizga murojaat qilishning o’zi yetarli. Masalan, **milliy tariximiz, qadriyatlarimizda har doim tuproq va madaniyat alohida o’ringa ega bo’lgan.** Yuqorida ta’kidlaganimizdek, tuproqning joni bor, u his qiladi. Unda ajdodlarimiz xoki, quvonchu armoni, qo’shiqlari, alyorlari va fig’onu nolasi, onalarning allasi, oshiq-ma’shuqlarning dil rozlari mujassam.

Uzoqqa ketayotgan, qaytib kelishi noma’lum kishilar **Vatan tuprog’idan bejiz olib ketmagan.** Shu bir kaft tuproqda Vatan hidi, tafti, mehri mujassam bo’lgani uchun, agar kishi begona yurtida umri poyoniga yetsa, o’sha tuproqni tanasiga qo’shib dafn etishlari uchun shunday qilingan.

JON FIDO

A.Berdimurodovning **“Vatan haqqiga munojot”** asarida qayd etilishicha, 1231 yili so‘nggi xorazmshoh Jaloliddin Manguberdi baland tog‘ ustidagi kulbada mudrab o‘tirganida orqasidan nomard kurd ilondek sudralib kelib, sultonni shahid qiladi. Shohona libosdagi bu kishining katta boyligi bor, degan ilinjda shahidni tintib ko‘radi. Qo‘ynidan charm xaltacha topib olgach, kurdning qonga to‘lgan ko‘zlari quvonchdan porlaydi. Xoin darhol xaltachani ochib ko‘radi-yu, hafsalasi pir bo‘ladi. Xaltachada bir siqim tuproqdan boshqa hech vaqo yo‘q edi. Ha, bu **Vatanning tuprog‘i, jasur Jaloliddin yurtining bir qismi edi.** Sulton Jaloliddin bu xaltachani hamisha yuragi ustida asrab yurardi. Oqibatda **Sulton Jaloliddin shu tuproq, shu Vatan uchun jon fido qildi.**

Dushmanlar bilan bo‘lgan janglarda ham, ahvol tang holatga kelganda ham ushbu ikki qadriyat uchun, kerak bo‘lsa, jon berilgan. **Xun hukmdori Metening “Tuproq millatning ildizidir, uni qanday berayin?!”** degani ham vatanparvarlik tuyg‘usining ajdodlarimizda qadimdan shakllanib, ardoqlanganidan dalolat beradi.

Vatan va madaniyat

Xalqimiz azaldan Vatan va madaniyat, milliy qadriyatlarimizni egizak holda ko'rgan, tasavvur qilgan. **Vatan xalqimiz moddiy mavjudligining ifodasi bo'lsa, madaniyat, qadriyatlarimiz shu Vatanning ma'naviy ramzi, timsolidir.** Ming yillar davomida shakllangan, suronli alg'ov-dalg'ov davrlarda ham milliy xususiyatlarini yo'qotmasdan, zamonlar osha sayqallanib, milliy jilolarini yangi sifatlar bilan boyitib kelayotgan bunday madaniyatimizning bardavomligi Vatanni sevish tuyg'usi bilan hamohangligidadir.

MADANIYAT VA SAN'ATDA VATAN MAVZUSI UMRBOQIYDIR. U HAQIDA KUYLAMAYDIGAN, YOZMAYDIGAN, CHIZMAYDIGAN IJODKORNI TOPIB BO'LMAYDI.

E'TIROF

Chin manbasida ta'kidlangan imperatorga tobe bo'lib qolgan Ishbaraxonning quyidagi so'zlari e'tiborga loyiq: "O'g'limni saroyingizga yuboryapman. U sizga har yili kelib chiqishi samoviy bo'lgan otlar taqdim etajak. Ertayu kech amringizga tayyorman. Ammo kiyimimizning oldini ochishga, o'rilgan sochlarimizni yoyishga, tilimizni o'zgartirishga va sizning qonunlaringizni qabul qilishga kelsak, bizning urf-odatlarimiz juda qadimiy bo'lgani tufayli ularni buzishga jasoratim yetmaydi. Butun elimizning yuragi birdir".

Birinchidan, qadimgi qavmlarimiz ota-bobolaridan meros milliy qadriyatlariga shu darajada sodiq bo'lganidan, hatto bu qadriyatlarni buzishga, biror yangilik kiritishga jazm eta olmagan. Insonning bunday ruhiy holatga tushishiga faqat bir omil sababchi bo'lishi mumkin. Bu – Vatan tuyg'usi, Vatanni faqat so'zda emas, amalda sevish, ardoqlash tufayli sodir bo'ladigan ruhiy-axloqiy kechinmadir.

Ikkinchidan, ajdodlarimiz elimizning yuragini bir, deb ta'kidlaydi. Millat va xalqni birlashtiradigan, ularni yagona maqsad sari safarbar eta oladigan fenomen hodisa ham Vatandır. Butun bir xalqning yuragini bir qiladigan, jipslashtiradigan vataniy tuyg'uni insoniyat tomonidan yaratilgan eng chiroyli topildiq sifatida qabul qilish lozim, deb o'ylaymiz.

Uchinchidan, xalqimizni uzoq ming yillar davomida turli balo-qazolardan saqlab, qanchadan-qancha bosqinchiliklaru mustamlakachiliklar asoratidan avaylab-asrab kelayotgan muhim omil milliy vijdonimizdir. Shuning uchun ham xalqimiz vijdon azobisiz yashash lazzatini bu dunyodagi eng katta baxtning ko'rinishi sifatida e'tirof etib kelgan.

BUYUK ALLOMA

Buyuk alloma **Alixonto'ra Sog'unliy ham Vatan to'g'risida kuyib-yonib ko'p yozgan.** Uning qayd etishicha, bu dunyoda yashagan har bir kishining **beshta muqaddas narsasi bo'lishi kerak: Vatani, dini, moli, oilasi, joni.** "Biz, – deb yozadi alloma, – O'zbekiston xalqi, haqiqatda shu Vatan ahllarimiz. Inson nasli yaratilib, yer ustiga qadam qo'ygan kundan boshlab, bizning ota-bobolarimiz shu O'zbekiston o'lkasida yashab kelgan ekanlar, shu kunlargacha tiriklarimizni bo'ynida ko'tarib, o'liklarimizni qo'ynida saqlamishdir. Bu O'zbekiston Vatanimizning bir qatlami biz – o'zbek xalqi ota-bobolarimizning suyaklari bilan ko'tarilmishdir. Demak, bo'ynida ko'targan, qo'ynida saqlab, oq sut berib tarbiyat qilgan bu O'zbekiston – Turkiston bizning o'z ona Vatanimizdir".

INSONIYAT NIMA ISTAYDI?

Bugun tinchliksevar insoniyat ma'rifatli dunyoni istaydi. Ma'rifatli dunyoda davlatlar, siyosiy kuchlar, muholifatlar o'rtasida ma'naviy kelishuv yuzaga keladi. Ma'naviy kelishuv taraqqiyot darajasi, qaysi qit'ada joylashgani, aholisi soni, ijtimoiy yo'nalganlik holati, qarashlari, madaniyati, dinidan qat'i nazar, mamlakatlar, xalqlarning o'zligini hurmat qilish, umumiy taraqqiyot yo'lida maqsadlarini uyg'unlashtirishdan manfaatdorlik darajasidir.

FAZILATLARDA AKS ETADI

Allomalarimiz bot-bot ta'kidlaganidek, kimki o'z Vatanini sevmasa, hech nimani seva olmaydi. Vatanni sevish uchun katta, keng yurak lozim. Bu yurak har doim insonni haqiqiy jasoratga undashi, Vatan yo'lida kerak bo'lsa, jonini qurbon qilishga hozir ekanini amalda isbotlab turishi zarur. Insonda fazilatlar juda ko'p. Aslida har birimizning mazmun-mohiyatimiz ham, o'zligimiz ham tarbiya va axloqimizda mujassam bo'lgan turli fazilatlarda aks etadi. O'nlab, yuzlab fazilatlar barchamizni bezab turadi. Biroq ularning orasida eng maqbul, eng zarur fazilat Vatanga sadoqatli bo'lishning amaldagi ifodasidir.

Ba'zan katta-kichik qilmishlarimiz, xato va kamchiliklarimiz, bilib-bilmasdan sodir etgan xunuk qilmishlarimizni xaspo'shlashga o'rganib qolganmiz. "Katta davlat va ko'p sonli millat orasida mening bu xatolarim arziyas narsa" qabilida ish tutamiz. Ammo shu kichik xato, chala ishimiz, kamchiligimiz Vatanga nisbatan sotqinligimiz, Vatan yuziga tushirgan dog'imiz ekanini har doim ham anglayapmizmi? Vatanni xor qilish uni sotish bilan barobar ekanini, Vatanga xiyonat esa shu odamning o'z vijdonidan ayrilishi ekanini bilamizmi?

Vatanni sevish juda osondek. Biroq bu jarayon nazariy holatdan amaliyotga ko'chmas ekan, Vatanga xiyonatni odatiy hol sifatida qabul qilaveramiz. Atrofimizda har kuni sodir bo'layotgan kamchilik, xatolarga befarq munosabatda bo'laveramiz. Shaxsiy manfaatlarini Vatan taqdiridan yuqori qo'yayotganlarga loqaydligimiz tufayli tanbeh berolmaymiz.

Vatanparvarlik tuyg'usini jonimiz va qonimiz, ruhiyatimizga jo qilib, singdirib yuborishimiz uchun, eng avvalo, Vatanning yaqin va uzoq tarixini bilishimiz kerak. Tarixdan bexabar inson Vatan haqidagi tushunchani bilishi mumkin. Ammo bu tushuncha sog'lom e'tiqodga aylanmaydi. Ko'hna tariximizda minglab, yuz minglab vatanparvarlar shu zamin, shu yurt uchun shirin jonini qurbon qilganini bunday odam qayerdan bilsin!

Vatanni sevmaslik huquqini bermaydi.

Vatanni sevish uchun uning tarixini, yorug' va qorong'i kunlarini bilish, eng muhimi, undan to'g'ri xulosalar chiqarish zarur.

Dunyoda birorta davlat yo'qki, uning tarixi faqat zafarlardan iborat bo'lsin. Biroq bunday hol Vatanni sevmaslik huquqini bermaydi.

Masalan, yurtimizda temuriylar hukmronligidan so'ng – xonliklar davrida yuz bergan siyosiy parokandalik, ijtimoiy-madaniy qoloqlik, boylik orttirish dardida uzoq davom etgan urushlar buyuk Turkiston tarixidagi qora dog'lardir.

Bunday ziddiyatli holatlar bizni tarixdan to'g'ri, xolisona xulosalar chiqarishga undamay qolmaydi.

Vatan yuragiga tig'dek sanchilgan davrlarni esdan chiqarib bo'larmidi. Vatan, millat manfaatini o'z shaxsiy manfaatidan ustun qo'ya olmagan qanchadan-qancha rahbarlar, hukmron doiralarni ko'rmadi bu Vatan.

Vatanga va millatga sotqinlik, xiyonat

“Ma’rifatparvarlik – ijtimoiy-madaniy hodisa” kitobida qayd etilishicha, Xudoyorxon Rossiya imperiyasi Xo’jand, O’ratepa va Jizzaxni 1866 yil may-oktyabrda bosib olgani munosabati bilan general D.I.Romanovskiyni tabriklab, sovg’a-salom yuboradi, uning kelajakdagi ishlariga muvaffaqiyat tilaydi. General Kaufmanga Samarqanddan hurmatli kishilar va amaldorlar yuborgan tabriknomada bunday yozilgan: “Mahram ostonasida sizning rahbarligingiz ostidagi shonli rus qo’shinlari erishgan g’alaba va Qo’qonni qo’lga kiritganingiz haqidagi quvonchli xabarni oldik. Qo’qonni adolatli bo’ysundirib, siz Oq podshoning buyuk panohidagilarni norozi qilgan va ularga zulm o’tkazganlar jazolanishini qo’shni aholiga yana bir bor namoyish qildingiz”.

Bu dunyoda Vatan, millat to’g’risida aytiladigan so’zning mas’uliyatidan ham kuchliroq narsa bo’lmasa kerak. Yuqorida keltirilgan misolning ijtimoiy-ma’naviy, tarbiyaviy-mafkuraviy, axloqiy ahamiyati bor. Uni ko’rmaslik har birimizda vatanparvarlik degan buyuk tuyg’uning mavjud emasligiga bir ishoradir. Tarixda shunday davrlar bo’ladiki, Vatan taqdiri xalq nomidan hukm qiladiganlar, ayrim shaxslarga bog’liq bo’lib qoladi. Ana shunday onlarda barcha mas’uliyatni o’z gardaniga olmaslik, **mas’uliyatni o’zidan soqit qilish aslida Vatanga va millatga sotqinlik, xiyonatdan boshqa narsa emas.**

Tarix tafakkur tarzimizni isloh etadi

Shonli tariximizda bunday ayanchli misollar ham yo'q emas. Shuning uchun ham bizga tarix kerak. Tarix tafakkur tarzimizni isloh etadi, o'tmish bilan bugunning farqini taqqoslash asosida xulosa chiqarishga yordam beradi, ayrim odamlarning mog'or bosgan ongi va qalbini tozalaydi, ruhiyatini musaffo havo bilan boyitadi.

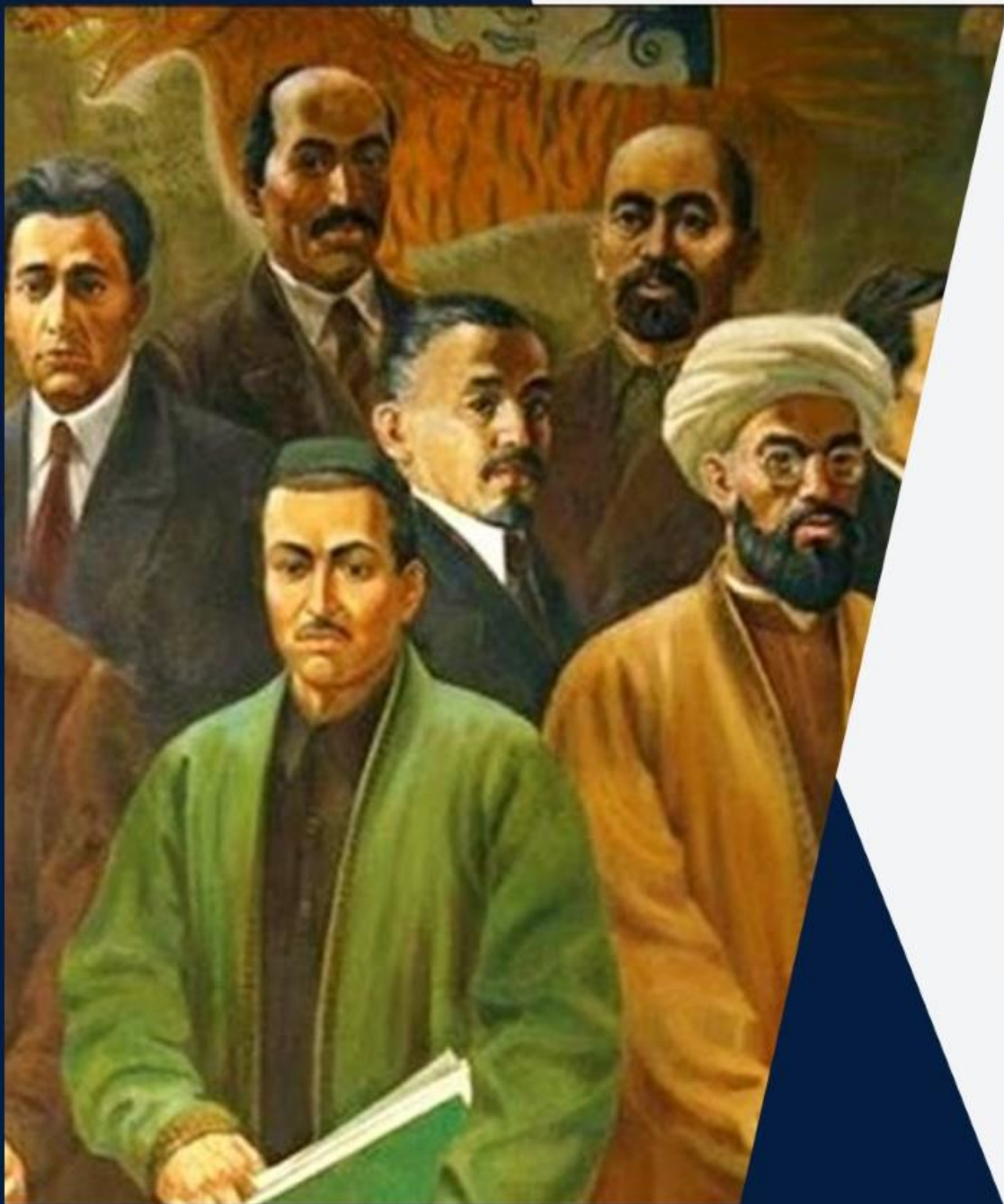
Tarix, shuningdek, bugun Prezidentimiz, xalqimiz tomonidan ishonch bildirilgan, ammo nafs balosiga quloq tutgan, o'z manfaatini har narsadan yuqori qo'ygan **ayrim amaldorlar**, "**davring keldi, davron sur**" qabilida ish tutadiganlarni tarbiya qiladigan, to'xtatadigan, o'ylantiradigan, xulosa chiqarishga majbur etadigan buyuk kuch, fenomen hodisadir.

VATANPARVARLIK NIMA?

Vatanparvarlik – har birimizning tugʻilib oʻsgan, kindik qonimiz toʻkilgan Vatan oldidagi farzandlik, fuqarolik burchimiz, maʼnaviy masʼuliyatimiz, uning taraqqiy etishi, yanada gullab-yashnashi uchun fidoyilik hissini tuyish kabi koʻplab maʼno-mazmun beradigan tushuncha.

VATANPARVARLIK ...

Vatanparvarlik Vatanni shunchaki sevish, u to'g'risida she'r yozish, qo'shiq kuylash, chiroyli gapirishgina emas. Vatanparvarlik haqida minglab asarlar yaratilgan, u haqida gapirmagan odamning o'zi yo'q. Ammo bu bilan biz vatanparvar bo'lib qolyapmizmi? Yodlangan she'r, o'qilgan badiiy asar, kuylangan qo'shiq, yoqlangan dissertatsiyada ko'tarilgan g'oyalar odamlarning avval sog'lom e'tiqodiga, so'ng amaliy harakatiga ta'sir etmas, bularning natijasida shu Vatan ravnaqida ham moddiy-iqtisodiy, ham jamiyatning ma'naviy-ruhiy holatida aks etmas ekan, bu g'oyalar, nazariyalar quruq gapdan boshqa narsa emas.

VATANPARVARLIK KUCHGA AYLANISHI KERAK....

Bunga yaqin va uzoq tariximizda misol ko'p. Sadriddin Salim Buxoriyning "Buyuk Xorazmiylar" kitobida qayd etilishicha, Pahlavon Mahmud hind xalqi tomonida turib, Hindiston dushmanlariga qarshi jangda ishtirok etadi. Jang payti jonini xatarga qo'yib bo'lsa-da, hind shohi Ray Cho'pani o'limdan qutqaradi. Shunda shoh Pahlavon Mahmudning bemisl jasorati, mardligini munosib taqdirlamoqchi bo'lib: "Tila tilagingni!" deydi.

Pahlavon Mahmud: "Ey buyuk shoh! Bundan ancha yillar muqaddam vatandoshlarim - xorazmiylar bu yerga asir qilib olib kelingan. O'shalarni ozod etsangiz. Birdan-bir tilagim shu!" deydi. Shoh hayron bo'lib: "Ey himmati baland pahlavon! Agar yarim davlatimni tilaganingda edi, uni gap-so'zsiz senga in'om qilgan bo'lurdim. Agar sohibjamol qizimni nikohingga olmoqni so'raganingda edi, seni o'zinga kuyov etib, toju taxtimni senga bag'ishlagan bo'lardim. Zero, jasorating ulkan mukofotga munosib. Mayli, tilagingni bajo keltirdim. Vatandoshlaring ozod! Ularni Xorazmga borgunlaricha oziq-ovqat, kiyim-bosh, ulov bilan ta'minlashni ham buyuraman!" deydi.

VATANFURUSHLIK....

Dunyoda sodir bo'layotgan jahoniy o'zgarishlar, qadriyatlar transformatsiyasi, axloq tushunchalarining yemirilishi davlatlar va xalqlar taqdirida ko'plab salbiy oqibatlarga sabab bo'lmoqda.

Vatanparvarlik tarbiyasining tagzaminiga, asl mohiyatiga jiddiy ta'sir ko'rsatmoqda.

Vatanparvarlik o'rniga vatansizlikni targ'ib etish, "globallashuv degani sening dunyo fuqarosiga aylanishing", deb talqin qilish, milliy tarixni eskilik sarqiti sifatida tan olish kabi o'ta mantiqsiz g'oyalar ko'payib, vatanfurushlikni yuzaga keltirmoqda.

Masalan,

mehnatsiz rohat ko'rishni istash, o'z yurtidagi o'zgarishlar, xalq qadrini oshirish borasidagi islohotlarni ko'rmaslik yoki ko'rib turib tan olmaslik, o'z baxtini o'zga yurtlardan qidirishga intilish, jamiyatdan faqat illat qidirish va buning natijasida o'zidan soxta demokrat obrazini yaratish, kishilar tafakkur tarzini manipulyatsiya qilish – bularning barchasi bugungi vatanfurushning ijtimoiy portretidir.

shu holatlar shaxsda o'zga g'oyalarga tobelik kayfiyatini ko'proq oshiradi. O'zga yurtlardagi xunrezliklar, ziddiyatlar, kelishmovchiliklarni o'zicha tahlil etish orqali jamiyatda yolg'on taassurot uyg'otish ko'nikmasi paydo bo'ladi. Bu juda xavfli holat. Soxta vatanparvarlarning paydo bo'lishi ham shu tarzda yuzaga keladi.

BOLANING ONAGA MUHABBATI TABIIY RAVISHDA PAYDO BO'LSA, VATANGA VA YURTGA MUHABBAT UNING ONGIGA SINGDIRILMOG'I, O'RGATILMOG'I KERAK.

“Amerikaning umumta’lim maktablari zarurat tug’ilganda mamlakatimizni himoya qilish mumkin bo’lgan fuqaro va vatanparvarlarni tarbiyalamog’i dardkor. Ular bolalar qalbiga Amerikaga nisbatan muhabbat tuyg’usini jo etmog’i zarur. Zero, buyuk kishilar tarjimai holi, tarixiy va badiiy asarlarni o’qib, xalq qo’shiqlarini tinglab, shonli tariximiz aks ettirilgan san’at asarlarini tomosha qilish jarayonida ularning qalbida Vatanga muhabbat tuyg’usi mustahkamlanib boradi. Bu tuyg’u qanchalik kuchli bo’lsa, Vatanning uzviy qismi bo’lib qolish, uning uchun jon fido qilish, butun xalqni o’z oilasini himoya qilgandek asrab-avaylash hissi shunchalik zo’r bo’ladi”

Patrik Jozef Byukenen

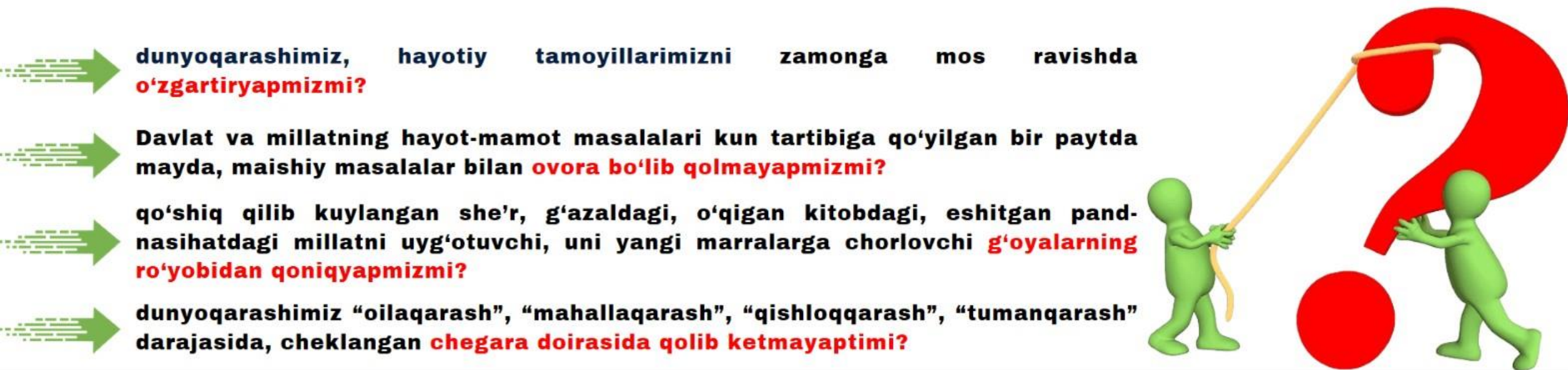
Birinchidan, hamma orzu qilgan, butun dunyo talpingan AQShdek davlatda ham vatanparvarlik masalasida muammo borligini anglatib turibdi. Demak, gap u yoki bu mamlakatning boy-badavlatligida emas.

Ikkinchidan, vatanparvarlik har bir insondan identitetlikni talab qiladi. Inson identitetligi milliy xususiyatlari, jamiyat bilan munosabatlari, dunyoqarashi, axloqi, olamga, odamga, o’ziga nisbatan tasavvurida va, eng muhimi, vatanparvarligida aksini topadi.

Uchinchidan, mazkur iqtibos bizni dunyoga yangicha nazar bilan munosabatda bo’lishga undayapti. Shu o’rinda davlatimiz rahbarining ilgari o’z maqsad va manfaatlarini asosan diplomatiya va siyosat bilan himoya qilib kelgan dunyodagi qudratli markazlar endi ochiqchasiga bosim o’tkazish, qarama-qarshilik va to’qnashuvlar yo’liga o’tganiga hammamiz guvohmiz, degan chuqur ma’noli fikrlarini doimo yodda tutish kerak.

➔ dunyoqarashimiz, hayotiy tamoyillarimizni zamonga mos ravishda o'zgartiryapmizmi?

➔ Davlat va millatning hayot-mamot masalalari kun tartibiga qo'yilgan bir paytda mayda, maishiy masalalar bilan o'vora bo'lib qolmayapmizmi?

➔ qo'shiq qilib kuylangan she'r, g'azaldagi, o'qigan kitobdagi, eshitgan pand-nasihatdagi millatni uyg'otuvchi, uni yangi marralarga chorlovchi g'oyalarning ro'yobidan qoniqyapmizmi?

➔ dunyoqarashimiz "oilaqarash", "mahallaqarash", "qishloqqarash", "tumanqarash" darajasida, cheklangan chegara doirasida qolib ketmayaptimi?

XULOSA

Bu yo'lda, bir tomondan, e'tiqodi sust, boqibeg'am, ongsizlik kasaliga duchor bo'lgan, mas'uliyatdan qutulish uchun beqarorlikni tanlagan, vatandoshlik kayfiyatidan mosuvo, mayda maishiy muammolaridan boshqa narsalarni tan olmaydigan ayrim odamlarni uyg'ota olsak, ikkinchi tarafdin, Prezidentimiz va xalq ishonchini yuksak martaba, shu yurt va millat uchun xizmat qilishni hayotining mazmun-mohiyati deb bilgan hamda bundan ma'naviy-ruhiy lazzat oladigan rahbarlarimiz yanada ko'paysa, eng katta yutug'imiz bo'ladi. Aynan shunday kishilar bilan barcha maqsadimizga erishamiz.

E'TIBORINGIZ UCHUN
KATTA RAHMAT!